

36. заседание

Събота, 2 януарий 1926 година

(Открито отъ председателя д-ръ Т. Кулевъ, въ 10 ч. 10 м.)

Председателъ: (Звъни) Моля г. секретаря да провъри числото на присъстваващитъ г. г. народни представители.

Секретарь Н. Савовъ (д. сг): Прочита списъка. Отъ заседанието сж отсъствували следнитъ народни представители: Баралиевъ Христо, Батоловъ Константинъ, Бозвелиевъ Константинъ, Велиновъ Тончо, Волевъ Борисъ, Гоговъ Дѣлчо Тодоровъ, Грозевъ Иванъ, Давидовъ д-ръ Хаимъ Исаковъ, Димитровъ Парашкевъ, Драгановъ Пѣнто, Желѣзковъ Петъръ, Илчевъ Иванъ, Ивановъ Петъръ Трифуновъ, Казасовъ Димо, Киселовъ Христо, Косовски Георги, Дулчевъ Коста, Маждраковъ Тодоръ, Мангровъ, Димитъръ, Мариповъ Владиславъ, Марковъ Михо, Мишковъ Атанасъ, Найденовъ Петко, Николовъ Върбанъ, Петрини Николай, Петровичъ Петъръ, Пехливановъ Костадинъ Кольовъ, Поповъ Проданъ, Продановъ Господинъ, Пуневъ Христо, Разсукановъ Петко, Славейковъ Христо, Сребърниковъ Никола, Стефановъ Петъръ, Табаковъ Димитъръ, Терзиевъ Господинъ, Търнановъ Петко, Хаджиевъ Никола, Черневъ Христо, Чолаковъ Стефанъ, Яламовъ д-ръ Георги и Янковъ Василь).

Председателъ: (Звъни) Г. г. народни представители! Присъствуватъ 130 души народни представители. Значи има нужното, споредъ правилника, число присъствувачи народни представители за откриване на заседанието. Обявявамъ заседанието за открито.

Преди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, има да ви покарава иѣкои съобщения, на първо мѣсто за отнукитъ, които съмъ далъ на иѣкои народни представители по важни домашни причини, а именно:

- На г. Петко Търнановъ — 3 дни;
- На г. Христо Киселовъ — 1 день;
- На г. д-ръ Добри Беровъ — 2 дни,
- На г. Христо Базвъ — 3 дни;
- На г. Христо Черневъ — 1 день;
- На г. Върбанъ Николовъ — 1 день;
- На г. Димитъръ Мангровъ — 1 день;
- На г. Тодоръ Димитровъ — 2 дни;
- На г. Иванъ Грозевъ — 2 дни;
- На г. Господинъ Терзиевъ — 1 день;
- На г. Михаилъ Донсузовъ — 2 дни;
- На г. Проданъ Поповъ — 1 день;
- На г. Василь Янковъ — 1 день и
- На г. Тодоръ Маждраковъ — 1 день.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Г. г. народни представители! Преди два дни министърътъ на благоустройството г. Янко Стойчевъ си подаде оставката. Въпрѣки моитъ многократни настоявания и молби къмъ него, като добъръ другаръ и достоенъ държавникъ, да продължи да заема поста министъръ на благоустройството, той отказа. Днесъ ме уведоми и писмено по кои мотиви той не желае да бъде по-нататъкъ членъ на кабинета, който представявамъ. По този случай вие виждате, че има министерска криза. Моля и настоявамъ да се преустановятъ заседанията на Народното събрание до разрешението на въпроса. Своевременно, г-да, ще ви се съобщатъ, кога ще продължатъ заседанията.

До виждане, г-да! (Нануша министерската маса и излиза отъ залата)

К. Пастуховъ (с. д): Искамъ думата, г. председателю.

А. Христовъ (д. сг): Искамъ думата, г. председателю.

К. Кънчевъ (д. сг): И азъ искамъ думъ, г. председателю.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Искамъ да знаемъ, дали цѣлиятъ кабинетъ е въ оставка? Не може заради това, че единъ министъръ си е подалъ оставката, да се отлагатъ заседанията на Камарата.

Председателъ: Моля, седнете на мѣстата си, г-да.

К. Пастуховъ (с. д): Г. председателю! Прави се едно съобщение на Народното събрание. Естествено е, че народнитъ представители могатъ да искатъ да имъ се даде думата. Азъ искамъ думата по поводъ на това съобщение и моля да ми я дадете.

Председателъ: Имате думата, г. Пастуховъ.

А. Христовъ (д. сг): Ще продължимъ заседанието.

Председателъ: Какво предлагате?

А. Христовъ (д. сг): Азъ предлагамъ да продължимъ заседанието, да не го прекъсваме, понеже нѣмаме кабинетна криза — имаме оставка само на единъ министъръ.

Председателъ: Заседанието не е вдигнато още. Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! За-вчера Народното събрание твърде прирѣбно наказа желание да бъде разгледанъ законопроектътъ за амнистията и той се тури като първа точка въ дневния редъ за събота. На това се съгласихме венчки.

Известно ви е, че азъ бѣхъ единичниятъ, които повдигнахъ въпросъ, въ какво положение се намира правителството, има ли или не криза, защото азъ смѣтахъ, че въ завнемостъ отъ това ще трѣбва да се опредѣли дали Народното събрание може да заседава или не. Отъ бюрото на Камарата официално ми се отговори, че правителството не е въ криза. На това мнение бѣ и г. д-ръ Фаденхехтъ. Азъ, обаче, поддържахъ противното, а и днесъ твърди, че доколкото сведенията ми се простиратъ, не може повече да се избѣгне въпросътъ за министерската криза отъ вниманието на народното представителство. Азъ разбирамъ, че могатъ да се правятъ сондажи между различнитъ групи и депутати по въпроса за една промѣна на кабинета, но отъ стадия на сондажитъ ние сме отдавна излѣзли. Защото ако въ началото на откриване настоящата сесия на Народното събрание можеше да ни се противопостави възражението, че нѣмало правителствена криза, а имало размѣна на мношния и на мисли между отдѣлни народни представители, за да се намѣри единъ по-добъръ изходъ, това възражение днесъ — а не само днесъ, а отъ нѣколко дни насамъ — вече не може да се прави.

(Министъръ-председателътъ изля въ залата)

Г. г. народни представители! Но можемъ да се отдумваме и съ възражението, че формално криза нѣма обявена. Може да нѣма формално оставка поднесена на държавния глава или обявена въ Народното събрание, но за насъ венчки и за цѣлото общество е известно — това размасява и пресата, това размасяватъ изьявенията на министритъ, ако се не лъжа и на самия министъръ-председателъ — какво въпросътъ не е вече до сондажи, но до едно преустройство на правителството, до единъ новъ кабинетъ. Е добре, ако венчко това става, ако ние сме дошли дотамъ,

азъ мисля, че ние трѣбва да постигнемъ така, както постигаватъ въ всички държави съ парламентарно управление, гдето въпросътъ какъ да се реконструира едно правителство, да остане ли, да не остане ли, не е домашенъ въпросъ на правителствата, а е въпросъ публиченъ, общественъ и държавенъ. Това ще рече, че Народното събрание трѣбва да ветжи въ своите функции. А какъ ветжва Народното събрание въ своите функции, какъ ветжватъ въ своите функции конституционните фактори, държавенъ глава и парламентъ, вамъ е известно.

И. Петровъ (д. сг): Г. председателю! Какво се разисква преди всичко?

Председателътъ: Не се разисква нищо.

И. Петровъ (д. сг): Г. министъръ-председателъ заяви, че правителството е въ криза.

И. Пастуховъ (с. д): Не е обявилъ това.

Председателътъ: Моля, г. Петровъ!

И. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ искамъ...

Председателътъ: Моля, тишина, г-да.

И. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ искамъ съ васъ да бъда наясно по единъ въпросъ, а именно да скъсаме съ тая лоша българска практика, практикувана въ миналото — да се смѣта, че кабинетниятъ кризисъ е домашна работа, на правителството или на управляващата партия. Може да стигнатъ работитѣ до тамъ, че новото правителство да се образува пакъ отъ управляващата партия, но този въпросъ трѣбва да бъде разрешенъ конституционно, парламентарно, обществено и да излезе отъ стадия на домашната обстановка, така, както става другаде. Съ други думи, работитѣ сѣ стигнали дотамъ, докъдето ги знаемъ всички, и ние, народнитѣ представители, сме станали смѣлиши предъ очитѣ на българското общество, като отричаме факти, които цѣлъ свѣтъ, не само българското общество, знае.

Председателътъ: Моля, г. Пастуховъ! Не повтаряйте. Какво желаете?

И. Пастуховъ (с. д): Желая да се постигнѣ честно, лоялно, обществено, парламентарно, конституционно, както се постигва въ всички страни.

Ц. Бръшляковъ (д. сг): А именно?

И. Пастуховъ (с. д): Ако правителството е въ оставка, да се обяви, че е въ оставка, и тогава да се пристъпи къмъ разрешението на кризата така, както повеляватъ традициитѣ и законитѣ на нашата страна. Единъ министъръ е излезълъ отъ кабинета, трѣбва да обясни г. министъръ-председателътъ какво смѣта да прави. Единъ министъръ може да повлѣче оставката на цѣлия кабинетъ, но може и да не я повлѣче. Въ Франция наскоро имаше случай, когато оставката на единъ министъръ, на Каю, повлѣче оставката на цѣлия кабинетъ. Каю свърза своитѣ проекти и своето стѣно на властъ съ съдбата на цѣлия кабинетъ. На Пенлеве, министъръ-председателя, не бѣ възможно да предизвика частична криза съ излизането на министра на финанситѣ, чийто проекти не срещнаха одобрението на парламента, и той си подаде оставката, защото Каю свърза съдбата си съ съдбата на цѣлия кабинетъ.

Ако сега г. Цанковъ свързва съдбата на кабинета съ оставката на г. министра на благоустройството, ние сме тогава предъ една криза на кабинета и, очевидно е, че при това положение Парламентътъ не може да заседава. Но ако той не я свързва, и ако това е една само маневра, за да се спечели време, или да се постигатъ други цели, или да се разгонятъ фактически Народното събрание, защото народнитѣ представители отъ провинцията сѣ уморени и искатъ да си отидатъ по домоветѣ, тогава позволете ми да такувамъ най-лошо тая маневра, да я окачествя като една недостойна за Парламента игра.

Председателътъ: Моля, г. Пастуховъ, свършете. Вашата мисль се разбира.

И. Пастуховъ (с. д): Азъ искамъ да се постигнѣ парламентарно. Азъ се боя отъ игри. Тия изрази „до виждане“ не биваше да се казватъ.

Председателътъ: Г. Пастуховъ! Свършихте ли?

И. Пастуховъ (с. д): Не съмъ свършилъ; още една минута.

Председателътъ: До кога ще продължавате?

И. Пастуховъ (с. д): Г. председателю! Може би на Васъ да е страненъ въпросътъ.

Председателътъ: Не ми е страненъ въпросътъ, а напротивъ, Вашата мисль е много ясна и се разбира отъ всички.

И. Пастуховъ (с. д): Завчера ми харесаха много думитѣ на г. Вазовъ, казани при пожеланията му по случай новата година на народното представителство, думи, които се отнасяха до независимостта, достойнството и престижа на Парламента. Нека нашиятъ Парламентъ се вслуша въ тия думи и нека действително той бъде независимъ и самостоятеленъ.

Председателътъ: Винаги Парламентътъ е билъ независимъ и самостоятеленъ. Не смѣсвайте въпроситѣ.

И. Пастуховъ (с. д): Хичъ не ги мѣся, но азъ държа да ви кажа открито: азъ подозирамъ, че това не е една сериозна крачка за разрешаването на министерската криза. България, българското общество има нужда — това е неговото съзнание, това е и съзнанието на болшинството — че кабинетътъ е изигралъ вече ролята си и че той е невъзможенъ. (Ражоцѣскания отъ социалдемократитѣ)

Отъ сговорититѣ: Не е вѣрно!

И. Пастуховъ (с. д): Не бива съ маневри и съ недостойни игри да се докарва разгонването на Парламента.

Председателътъ: Моля, г. Пастуховъ. Не се вижда такава тенденция въ думитѣ на г. министъръ-председателя. Има думата народниятъ представител г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ (д): Г. г. народни представители! Моето мнение е, че оставката на г. министъръ Столичевъ е лично негова оставка, а не на кабинета. Тя би могла да бъде причина, поводъ за оставката и на кабинета, ако този последниятъ би желалъ да я използва, за да поднесе на народното представителство своята оставка. Г. министъръ-председателъ заяви, че той моли председателството да преустанови заседанията на Парламента до една втора дата и си взема съгломъ, като ни каза „до виждане“. Това не му пречи обаче, да заеме мѣстото си наново. Трѣбва да съжаляваме за подобни нѣща. Азъ, който не съмъ любитель на силнитѣ думи, трѣбва да кажа, че се разиграва вънъ отъ Парламента, отъ известно време насамъ, една недостойна криза, така ще я нарека азъ — една недостойна комедия за онѣзи, които я играятъ и за онѣзи, предъ които тя се играе — за Парламента, за българското общество. На това трѣбва да се тури край. Докато тази комедия се разиграва вънъ отъ стѣнитѣ на Парламента, най-после това може да допусне една подобна комедия да има второто си действително тукъ, между стѣнитѣ на Събранието. Или кабинетътъ на г. Цанковъ си е сложилъ своята оставка и въ такъвъ случай ние не трѣбва да направимъ това, което се прави всегдето: председателството преустановява заседанията на Парламента, докато предъ последния не предстане едно ново правителство. Така е по свѣта, така трѣбва да бъде и въ България. Налага се на нашия министъръ-председателъ по този въпросъ да се обясни съ Парламента. Никакъвъ equivoque тукъ не се търпи. Той не трѣбва да го допуца за собственото си достойнство и най-после и за нашето. Или имаме оставка на кабинета — а това трѣбва да се каже — и въ името на тая оставка да се помолитъ председателътъ да преустанови заседанията, или, ако я имаме тая оставка, министъръ-председателътъ да си каже думата, да я каже по единъ най-положителенъ начинъ, че ние сме предъ една частична оставка на ми-

дистра г. Стоянчевъ, който не ангажира съществуването на кабинета, че кабинетът желае да седи и да работи съв Парламента, а не да му казва „сбогом“ и че ще го свика, когато му скимне или дойде кефтът.

Министър-председател А. Ц. Цанковъ: Моля, моля! Докато се разреши въпросът.

А. Малиновъ: Не може на Парламента да се казва: „До виждане, когато пожелае, тогава ще ви свикам“. Не! Днес въ Парламента — може би поради Вашата грешка, но знай — Вие сложихте въпроса и тръбва да понесете последствията. Или сте въ оставка и ще тръбва да молите да се вдигне заседанието, или не сте въ оставка. Въ такъв случай Парламентът ще Ви каже, той може да Ви каже: „Сбогом, г. Цанковъ, можете да си отидете!“ Вие не разбирате. Следъ Вашитѣ изявления Парламентът може да сложи на дневен редъ въпроса поради игритѣ, които водите и вънъ, и тукъ, вътре. Най-после тръбва да туримъ край на това, което — нека ви го кажа — унижава всички ни и въ страната, и вънъ отъ нея. Това, което се разиграва отъ единъ месецъ, никога не е ставало въ България, и позволете ми да кажа — никъде по свѣта.

И. Пастуховъ (с. д): То е срамно, то е недостойно!

А. Малиновъ (д): Силии са думитѣ на г. Пастуховъ, по кой ще окаже тѣхната правдивост? Има нѣщо срамно, има нѣщо недостойно. Парламентътъ тази игра въ собствената си срѣда не може да я търпи. Можете да играете както щете въ вашия клубъ, въ вашата партия Демократически сговоръ — тукъ игри и комедии като тази, която се разигра преди петъ минути, сж недопустими. Не Вие можете да ни кажете „сбогом“ — ние ще Ви кажемъ на Васъ „сбогом“. Ще обсъдимъ Вашия въпросъ, ние ще го сложимъ на дневен редъ и ще се произнесемъ по него съ вотъ. (Ръкоплѣскания отъ лѣвицата)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ (р) Г. г. народни представители! Азъ искамъ само въ 2—3 минути да изкажа онова, което има сега въ главата ми и което ме вълнува не отъ единъ месецъ насамъ, както се изрази г. Малиновъ, а отъ нѣколко месеца.

Позволете ми най-напредъ да кажа, че отъ наблюденията, които правимъ ние, народнитѣ представители, отъ наблюденията, които прави цѣлото съзнателно българско общество, кризата у насъ се появи не отъ единъ месецъ, а отъ нѣколко месеца. Разбирамъ, че правителството може да употреби потребнитѣ усилия за изглаждане на отнѣзи недоразумения, ако мога така да се изрази — то е неправилно впрочемъ — но на отнѣзи неразбирания, които съществуватъ помежду известни части на мнозинството, чрезъ което изглаждане ще се закърпи положението на правителството и то ще продължи своето управление. Това е не само допустимо, г. г. народни представители, това е дългъ на министър-председателя и на неговитѣ другари. Но ние, които стоимъ вънъ отъ управлението, и наблюдаваме онова, което се преживѣ отъ нѣколко месеца насамъ, не можахме и не можемъ и до днесъ да разберемъ едно: какъ може тъй леко да се гледа на онова недоволство, което съществува не само въ цѣлото общество, въ неговата голѣма частъ, но и въ значителна частъ на самото правителствено мнозинство, и какъ може да се твърди до завчера, че криза нѣма?

Г. г. народни представители! Фактътъ, който не може никой да отрече, е тоя: откакто отъ нѣколко месеца насамъ се появи кризата, държавната машина не само че не функционира правилно, но не функционира дори наполовина отъ онова, което бѣше преди година и две. Това е неоспоримъ фактъ; а то не е въ интересъ на общото положение на страната, то не е въ интересъ на самата държава.

Затуй именно правителствата въ чужбина сж извъпречно много чувствителни въ подобни случаи, и въ моментъ, когато се появи недоволство въ мнозинството срещу единъ министър или срещу кабинета изобщо, кабинетътъ извъпнѣва своя дългъ, върши своето дѣло — тегли последствията отъ това недоволство.

За жалостъ, у насъ обикновена история е било кабинетитѣ мъчно да си отиватъ. Това е много лоша атестация за управлението на България. Нека признаемъ, че това тегли върху всички ни, върху нѣкои повече, върху друг

по-малко. Но единъ пътъ признали туй, ние ще тръбва да употребимъ всички честни усилия онова, което е било, да се не повтаря. И тъкмо затуй, защото днесъ Народното събрание представява, по моего дълбоко убеждение, цѣлта на българската интелигенция, това, което ставаше и става, не биваше да бѣде допуснато. Но то бѣде допустеното. Е добре: отъ днесъ нататъкъ — по никой начинъ!

Азъ не мога да разбера искането на г. министър-председателя, понеже си дава оставката единъ отъ членоветѣ на кабинета, да се преустановятъ заседанията на Народното събрание. Това не бива да става и не става въ чужбина, както знаете. Ако въ кабинета има недоразумения между единъ или двама души и този единъ или двама души излизатъ отъ кабинета, ще видите ние какъ ще си разрешите въпроса; но за тази целъ Събранието не може да прекратява заседанията си, а още по-малко може да ги прекрати въ единъ моментъ като днешния, когато хиляди хора трепетно чакатъ разрешението на тѣхната съдба. Думата ми е, че ние останахме да заседаваме и днесъ тъкмо заради законопроекта за амнистията — не само за разрешаване на кризата, но и за тоя законопроектъ. И ето, идатъ свѣтлитѣ Христови празници и всички искамъ съ облекчена душа да дадемъ онова, което тръбва да се даде — да спуземъ булото на забравата дотолкова, докогато може да стане това. Въ сжния този моментъ обаче, когато е на дневен редъ второто четене на законопроекта за амнистията, г. министър-председателътъ иде и ни казва: „Понеже единъ отъ членоветѣ на кабинета е въ оставка, до виждане, г-да, преустановяватъ се заседанията на Камарата!“ — До кога?

Г. г. народни представители! Не е волята тукъ въ министър-председателя, който тръбва да се зачете. Това тръбва да се разбере. Г. министър-председателътъ има право да дава или да не дава оставката на кабинета, но единъ пътъ ние сме тукъ и искамъ да работимъ, за да създадемъ известенъ законъ, който ще се посрещне съ облекчение въ цѣлата страна, той не може да се крие задъ формулата: „Единъ министър е въ оставка, да се преустановятъ заседанията до разрешението на въпроса.“ Не. Ако кабинетътъ е въ оставка, Парламентътъ самъ си решава: вдига заседанията си до съставяне на новъ кабинетъ. Обаче кабинетътъ не е въ оставка, споредъ изявленията на г. министър-председателя, той не е въ оставка, въ оставка е само единъ министър. Следователно, ние не можемъ да си отидемъ. Нека не се зловиди никому тази дума. Докогато ние не разберемъ, че цѣлиятъ кабинетъ е въ оставка, ние сме тукъ и ще работимъ. Тѣй е. Ако нѣмаме кабинетъ, тогава ще си отидемъ — „до виждане“, до новъ кабинетъ. Но иначе ние сме тукъ, г-да! Обаче министър-председателътъ не ни заяви, че кабинетътъ е въ оставка, и тогава ние да кажемъ: преустановяваме заседанията до новъ кабинетъ. Докогато нѣмаме това изявление, ние нѣма да си отидемъ.

Ето защо, азъ моля Събранието да иска отъ министър-председателя изявление открито: кабинетътъ е ли въ оставка или не е? Ако е, ще решимъ да се преустановятъ заседанията, докато се яви новъ кабинетъ, ако не е въ оставка, ние ще заседаваме. Имаме неотложна работа, която искамъ да свършимъ.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Къчю Къчевъ.

И. Къчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това, което отъ две седмици се чува да се говори, че ставало и става, е трудно поосемно даже и за многотърпеливото мнозинство на Демократическия сговоръ, бихъ казалъ азъ. Но това, което става днесъ, то е некачествито. Не може предъ едно народно събрание да се поставятъ така двусмислено въпроситѣ и да се прави една декларация, която може да се тълкува и така, и така. Имаме парламентарна традиция, имаме правилникъ, който ни ангажира да поставимъ правилно и да пречнемъ правилно декларацията на г. министър-председателя.

И. Пастуховъ (с. д): Имаме и честъ.

И. Къчевъ (д. сг): Може да има две положения: или цѣлиятъ кабинетъ е въ оставка, или само министъръ Стоянчевъ е въ оставка. Трето положение е невъзможно. Понеже министъръ Стоянчевъ е въ оставка, защо тръбва да се вдигне заседанието на Камарата? Като че-ли тръбва да се разбере, че цѣлиятъ кабинетъ е въ оставка. Отъ

друга страна пѣмаме ясна и категорична декларация, че цѣлния кабинетъ е въ оставка. Такова двусмислено заявление не може да задоволи Камарата.

Камарата може да бѣде задоволена само съ една ясна и категорична декларация. И азъ Ви моля, г. министър-председателю, открито да заявите тукъ: кабинетътъ е ли въ оставка или не е? Ако кабинетътъ е въ оставка, ще предложите да се вдигне заседанието и ще поднесете оставката си на държавния глава. Ако не сте въ оставка, да некате преустановяване заседанието на Камарата — това е абсолютно недопустимо по всички парламентарни правила. И въпрѣки Вашето предложение, макаръ и да настоявате, Камарата е длъжна да настоява на своето, да не ували Вашето предложение и да пристъпи къмъ дневния редъ. (Лѣвицата и пѣконъ отъ створенитѣ ржкопѣватъ)

Прочее, ако само министъръ Стоянчевъ е въ оставка, стойте си на мѣстата, г. г. министри, и ние ще продължимъ да разглеждаме въпроситѣ, решението на които се очаква съ третитѣ отъ стотици и хиляди хора — не само тѣ лично заинтересовани, но и за сродитѣ близки. Най-после Камарата е суверенна да реши, докога ще заседава. Но щомъ като Вие считате, че оставката на министъръ Стоянчевъ е достатъчно основание, за да предизвика криза въ цѣлия кабинетъ, заявете го открито и идете сложете оставкитѣ си.

Заключавамъ, Щомъ като пѣма изрична декларация отъ министър-председателя, че цѣлния кабинетъ е въ оставка, Камарата да не приема предложението на министър-председателя, а да реши: продължава заседанието за разглеждане на въпроситѣ, поставени на дневенъ редъ. Това е моето предложение. Ако, обаче, г. министър-председателятъ заяви, че цѣлния кабинетъ е въ оставка, тогава Народното събрание може да преустанови заседанието. Но понеже азъ не разбрахъ отъ декларацията на министър-председателя, че цѣлния кабинетъ е въ оставка, Камарата ще трѣбва да продължи заседанието, като отхвърли предложението на г. министър-председателя.

Съ това, което казахъ, смѣтамъ, че ставамъ паразитъ на разбиранята и чувствата на една голѣма частъ отъ правителственото мнозинство.

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Г. г. народни представители! Азъ дойдохъ късно и не чуехъ заявлението на г. министър-председателя. Моятъ другаръ г. Храповъ ми обясни, че министър-председателятъ заявилъ, какво оставката на министъръ Стоянчевъ е поставила правителството въ положение на криза, . . .

Д. Нейковъ (с. д.): Не е така.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Или че имало криза.

Д. Нейковъ (с. д.): Не е казалъ така.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Азъ заявявамъ, че не бѣхъ тукъ, но знаа, че е употребена думата „криза“. — Въ такива важни моменти считамъ за длъжъ, като народенъ представителъ, да апелирамъ къмъ всички тукъ, че ние трѣбва строго да се придържаме въ конституцията.

Изразитъ „парламентарна криза“ или изобщо „криза“ не е конституционенъ; той не може да се употребява при такива важни случаи. Въ пресата, въ нашитѣ разправии ние можемъ да си служимъ съ него. Ако правителството заявява, че е въ криза, то трѣбва да разберемъ две нѣща: или че частъ отъ министритѣ не сж солидарни съ другата частъ, или че всички тѣ сж загубили доврѣнето на държавния глава, тъй като трета алтернатива — да сж загубили доврѣнето на Народното събрание — още не е настъпила. Законодателната дейность на нашето Народно събрание се развива при условие да има инициатива за веѣка една законодателна работа отъ правителството, което се ползува съ доврѣнето на държавния глава. Никакъвъ законопроектъ не може да бѣде разгледанъ и не може да бѣде внесенъ, ако предварително не е одобренъ отъ държавния глава и ако следъ това не е внесенъ отъ едно правителство, което се ползува съ доврѣнето на болшинството отъ Народното събрание. Подъ думата „Народно събрание“ ние разбираме съвмѣстната дейность на короната съ представителитѣ на народа. Тази дейность трѣбва

да бѣде въ съгласие, еднодушна. Когато то се наруши, жертва на това нарушение на равновесието сж правителствата, които представляватъ Народното събрание.

Въ случая, за да може Народното събрание да продължи своята работа, трѣбва да видимъ, дали единъ отъ тѣзи фактори съществува. Заявлението на г. министър-председателя, че правителството е въ криза, означава ли, че то се ползува още съ доврѣнето на държавния глава или не? Ако означава, че се ползува съ доврѣнето на държавния глава, а помежду си министритѣ не се разбиратъ, тогава пѣма криза. Но ако означава, че не се ползуватъ съ доврѣнето на държавния глава, тогава не министър-председателятъ, а председателятъ на Народното събрание — такава е формата — трѣбва да заяви: вдигамъ заседанието на Народното събрание — безъ да се иска вотъ за това — защото правителството е въ оставка и не могатъ да се поставятъ предложени за гласуване. Не може министър-председателятъ да иска да се вдигне заседанието на Народното събрание и да каже: „До виджане“, а напротивъ, председателятъ на Народното събрание обявява на насъ, народнитѣ представители, че нашата законодателна дейность трѣбва да се спре, защото единъ отъ факторитѣ, правителството, не може вече да взема законодателна инициатива. Ето конституционниятъ смисълъ на това, което се казва обявяване на парламентарна криза. Правителството само трѣбва да я заяви предъ Народното събрание. Азъ считамъ, че начинитѣ, по който се е изразилъ министър-председателятъ, и думата, която той е употребилъ, не трѣбва да се тълкува, че смисълътъ на неговата декларация е, че правителството е въ оставка. Министър-председателятъ не може днесъ да прави каквито и да било извъртания, но въ веѣки случаи право е Народното събрание да се сърди. Ние считаме, че министър-председателятъ съ заявлението си, че правителството е въ криза, и като моли чрезъ председателството да се вдигне заседанието на Народното събрание, не прави предложени за вотъ и такова предложение не може да се гласува. Поради факта, че правителството е въ оставка, парламентарната дейность спира.

Д. Нейковъ (с. д.): Не е казалъ това.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Моля Ви се. — Ето защо, министър-председателятъ е длъженъ да заяви, че е въ оставка, открито, парламентарно, и ние ще вдигнемъ заседанието на Народното събрание не поради нашето съгласие, ами поради факта, че пѣма правителство. Такава е нашата парламентарна практика въ миналото. Винаги се е заявявало отъ бюрото, че Народното събрание не може да заседава, защото правителството е въ оставка. Така направилъ министъръ Стояновъ, така бѣше при коалицията Грековъ, така направилъ Радославовъ следъ като не получи болшинството въ избиритѣ, докато се състави новиятъ кабинетъ. Азъ смѣтамъ, че въ този моментъ г. председателъ на Народното събрание ни длъжи една декларация и Вие, г. Кулевъ, нашъ председателъ, сте длъжни да ни кажете още сега, по поводъ на тѣзи дебати: правителството е ли въ оставка или не, и да вдигнете заседанието. Другъ пътъ пѣма и други тълкувания сж невъзможни.

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Статевъ.

Х. Статевъ (нар. л.): Г. г. народни представители! Отъ името на нашата парламентарна група азъ заявямъ, че на направеното предложение отъ г. министър-председателя за преустановяване заседанията на Камарата, ние се решително противопоставяме, по съображения, които се изказаха отъ преждеговорившитѣ. Азъ, обаче, за себе си смѣтамъ, че декларацията и искането на министър-председателя за преустановяване заседанията на Народното събрание иматъ една-единствена смисълъ: този е начинътъ, по който той е намѣрилъ, че може да намѣри законенъ и конституционенъ поводъ, за да се каже отъ всички насъ, и отъ тукъ, и отъ тамъ (Сочи лѣвицата и дѣсницата) има ли или пѣма криза.

Председателятъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ц. Цанковъ: Г. г. народни представители! Г. министъръ Стоянчевъ, който съобщи въ Народното събрание, че си дава оставката, предъ

мене устно мотивира защо си дава оставката. Азъ два дни конферирахъ съ него, като настоявахъ да остане министъръ на общественитѣ сгради. Днесъ г. министъръ Стояновъ пишмено, също така мотивирано си подаде оставката. И тази оставка азъ трѣбваше да съобща на Парламента. Съ мотивитѣ, които той излага въ своето писмо за своята оставка, азъ преди всичко трѣбва да се занимамъ съ колегитѣ си и затова намъ ни е необходимо време ; . .

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: . . . защото възможно е по ежнитѣ мотиви да се оттеглятъ и други министри и правителството да бѣде въ невъзможностъ да продължи своето съществуване и да дойде предъ васъ и по реда, който е установенъ отъ парламентарния редъ и конституцията, да си поднесе оставката. Азъ искахъ да се отложатъ заседанията на Камарата за единъ-два дни го кажете, най-много за три дни, презъ което време азъ ще влѣза въ връзка съ съответнитѣ конституционни фактори, на първо мѣсто съ правителственото болшинство, което подкрѣпя правителството, и на второ мѣсто съ короната, щомъ искате парламентарно да си отидемъ или да останемъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Значи Вие сте въ оставка?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не съмъ въ оставка, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Оставете се отъ тѣзи извъртаня!

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Нѣмате това удоволствие; може-би да го имате, но сега не; не сме въ оставка.

Д. Нейковъ (с. д.): Не е удоволствие, но това е една нужда за България.

Председателътъ: Моли, г. Нейковъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Затова азъ моля настоятелно да се вдигнатъ заседанията на Народното събрание. Нека ги вдигнемъ за два дни: за утре, недѣли и за понедѣлникъ, и да се съберемъ въ вторникъ. Азъ мисля, че до това време въпросътъ ще се изясни, ще мога да консултирамъ болшинството, на което се опира правителството, ще мога да консултирамъ короната и най-после ще мога да говоря съ колегитѣ си отъ кабинета, за да се изясни положението.

Д. Корчазъ (нац. л.): Защо?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Вие минавате за голѣмъ парламентаристъ и питате „защо“!

П. Стояновъ (р): Вие може да искате това само ако въ този моментъ имате болшинство. Въ Камарата вие нѣмате такова.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не ви казахъ друго, освенъ „до видждане“, а до видждане се казва за единъ или два дни. Ако утре не бѣше недѣленъ день, можеше да се съберемъ и въ понедѣлникъ. Но азъ преди всичко трѣбва да влѣза въ контактъ по този въпросъ съ болшинството и затова помолихъ да се отложатъ заседанията на Народното събрание за единъ-два дни: до вторникъ подиръ обѣдъ, или най-късно до сръда сутринта — допълнително ще съобща на бюрата. Презъ тѣзи дни — утре и други день — ние ще се разберемъ по въпроса така или иначе и Парламентътъ ще се събере.

П. Стояновъ (р): Кой въпросъ?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Затова помолихъ да се отложатъ заседанията. Мисля, че по този въпросъ нѣма да има споръ. Най-после, ако е въпросъ да си отидемъ, ще си отидемъ, но при една друга обстановка. Ами че спенихъ, които ставатъ тукъ, не говорятъ ли за една малко отекчена атмосфера? Имамъ смѣлостта да призная това поне.

П. Стояновъ (р): Разведрете я.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Ще я разведримъ.

П. Стояновъ (р): Дайте си оставката.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това не е Ваша работа. Азъ трѣбва да се консултирамъ преди всичко съ болшинството.

Д. Нейковъ (с. д.): Тѣ Ви казаха.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Болшинството не е казало нищо.

Д. Нейковъ (с. д.): Ето, Къичо Къичевъ Ви каза.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Г. Нейковъ! Правителството въ своята цѣлостъ не е въ оставка, но има криза отъ това, че единъ министъръ си отива по мотиви, които могатъ да повлѣчатъ оставката и на други министри, а може-би и на цѣлия кабинетъ. Азъ съмъ длъженъ да туря въ яеностъ тѣзи въпроси. Защо ми отнемате правото да направя това поне предъ болшинството? Искамъ ви два дни. Ако искате утре, г-да, можемъ да се съберемъ, азъ съмъ на разположенieto ви, както съмъ билъ и досега, и заявявамъ, че въ вторникъ, най-късно въ сръда сутринта Парламентътъ ще се свика. Какво отъ това? Вие близо две и половина години ни свалите, а нѣмате търпението да почакате два дни и половина! Ще си вървимъ, но не вие ще ни свалите, а тѣзи (Сочи еговориститѣ)

Г-да! Когато правителството не е въ състава си, когато правителството има да се занимава съ редица въпроси, когато то не може да разгледа и законопроекта за амнистията, въ който има много работи, противъ които правителството още навремето си бѣше — и днесъ сме заседавали и ако бѣхме свободни, щѣхме да продължимъ — съгласете се, че законопроектътъ за амнистията не може да бѣде разгледанъ. Докладътъ на комисията не ви е разладенъ преди всичко.

Обаядатъ се: Раздаденъ е.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Въ понедѣлникъ ще го разгледаме. Азъ не зная дали той може да се разгледа безъ респективния министъръ. Тогава Народното събрание би се обърнало въ конвентъ. Като казахъ „до видждане“, това значи, че скоро ще се видимъ. Ако нѣкои господа съ изтъквали пресилено монтѣ думи — не съмъ ималъ това намѣрене.

Това искахъ да обясня на народното представителство и моля народното представителство да вѣрва, че въ понедѣлникъ, вторникъ, всѣка минута, когато бѣдемъ наясно, Народното събрание ще се свика. Азъ не желая да протакамъ това положение повече. Ако мислите, че азъ разтакамъ положението, казвамъ ви, не съмъ азъ, който го разтакамъ. Ще имаме заседание въ вторникъ и сръда. Това е предложението ми. Какво има въ него? (Глъчка)

Председателътъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Азъ не мога да държа насила хората да стоятъ тукъ. (Сочи министерската маса)

К. Къичевъ (д. сг): Само ако е въ оставка, не можете да ги държите, могатъ да не стоятъ тукъ, а иначе е длъжни да стоятъ тукъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Вие, г. Къичевъ, ете младъ политикъ, Вие трѣбва да разберете, че . . .

К. Къичевъ (д. сг): Азъ честно чувствавамъ, честно мисля и честно действувамъ. (Шумъ)

Председателътъ: (Звъни) Моля, г. Къичевъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Азъ не оспорвамъ на никого, че честно чувствамъ и мисля, но вѣрвайте, че и ние честно мислимъ и действуваме.

Протестирамъ противъ изреча, че съмъ искалъ да разгонвамъ Камарата, както този господниъ (Сочи К. Настуховъ) има смѣлостъ тукъ да ме обвини! Азъ протестувамъ.

стирамъ противъ този изразъ! Азъ желая Камарата да запази своята жизнеспособностъ, и ако тя не я запази, това не е по моя вина.

Нѣкой отъ сговориститѣ: А-а-а!

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това ви декларирамъ — че желая Камарата да запази своята жизнеспособностъ. (Глъчка)

А. Додовъ (д. ст): Закави сме слушали и другъ път. Ако мислите да разтуряте Камарата . . . (Шумъ)

Председателъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Прочее, азъ моля народното представителство да се съгласи въ вторникъ сутринята да имаме заседание, както и въ срѣда, за да може да мине законопроектътъ за амнистията. Като искате да мине този законопроектъ, ще го прекараме, но до това време дайте възможностъ да се изясни положението. Ако искате на всяка цена да си вървимъ, недейте мисли, че нѣкъ ще искаме да стоимъ тукъ . . .

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Андрей Личевъ

А. Личевъ (д. ст): Г. г. народни представители! Разбирамъ енервиралостта, която се прояви отъ всички страни. Но следъ изявленията, които направи г. министъръ-председателътъ, разбирамъ, че се касае за едно преустановяване на заседанията за деиъ, за два, за три.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: До вторникъ сутринята.

А. Личевъ (д. ст): Азъ мисля, че едно правителство има право да поиска преустановяване заседанията на Народното събрание за няколко дни, безъ да бъде подозирано въ каквото и да е.

Затова азъ лично ще гласувамъ за предложението на г. министъръ-председателя. (Ръководствения отъ сговориститѣ)

Н. Кънчевъ (д. ст): Моля, да се гласува преди всичко моето предложение: предъ видъ изричната декларация на г. министъръ-председателя, че кабинетътъ не е въ оставка, Камарата продължава да заседава. (Глъчка)

Председателъ: (Звъни) Моля, г-да.
Г. Кънчевъ! Камарата и безъ това продължава заседанията си.

Председателъ: Д-ръ Т. КУЛЕВЪ

Н. Кънчевъ (д. ст): Камарата заседава.

Председателъ: Тя и безъ това продължава заседанията си, но има предложение да се преустановятъ заседанията и до въ вторникъ. (Шумъ) (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Има предложение днешното заседание да се вдигне за вторникъ.

Н. Кънчевъ (д. ст): Г. г. народни представители! Но виждамъ абсолютно никакво оправдание за този дълъгъ срокъ — до вторникъ.

Председателъ: Много сте прирѣпъ, г. Кънчевъ! (Глъчка) (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Н. Кънчевъ (д. ст): Утре имаме на разположение пълъ денъ. Това време е достатъчно правителството да се разбере съ своето болшинство и министритѣ помежду си. За това моля г. министъръ-председателя да се съгласи да имаме заседание въ понеделникъ сутринята. Влѣзте въ положението на депутатитѣ отъ провинцията, чието положение е непоносимо. Ние не можемъ да си отидемъ, безъ да изяснимъ на нашитѣ избиратели какво е положението, има ли криза или не.

Предлагамъ да имаме заседание въ понеделникъ сутринята.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Моето предложение е условно: ако се изясни положението, може председателътъ да свика Народното събрание и утре или въ понеделникъ. Вѣрвайте това. Ако не се изясни положението до понеделникъ, въ вторникъ сутринята ще имаме заседание. (Глъчка)

Председателъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Има предложение отъ г. министъръ-председателя да се преустановятъ заседанията на Народното събрание до вторникъ сутринята. Които съ съгласи съ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събраниято приема. (Голѣма глъчка)

Отъ спозицията и нѣкои отъ сговориститѣ: Меншество е, меншество е! (Шумъ)

Председателъ: Вдигамъ заседанието, ✓

(Вдигнато въ 17 ч. 5 м.)

Секретаръ: Н. САВОВЪ

Началникъ на стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Отпуски, разрешени на народнитѣ представители:
Петко Търпановъ, Христо Киселовъ, д-ръ Добри Беровъ, Христо Баевъ, Христо Черневъ, Върбанъ Николовъ, Димитъръ Мангровъ, Тодоръ Димитровъ, Иванъ Грозевъ, Господинъ Терзиевъ, Михаилъ Донеузовъ, Проданъ Поповъ, Василь Янковъ и Тодоръ Маждраковъ . . . 617

Стр. Стр.
Съобщение отъ министъръ-председателя А. Ц. Цанковъ, че министърътъ на благоустройството Янко Стоянчевъ писмено си е подаль оставката 617
Искане отъ министъръ-председателя А. Ц. Цанковъ за преустановяване заседанията на Народното събрание до вторникъ, 5 януарий т. г., за разрешение въпроса за министерската криза (Приемане) 624